Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (четвърти състав)

26 март 2015 година*

„Преюдициално запитване — Задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства — Директива 90/232/ЕИО — Член 2 — Различен размер на застрахователната премия в зависимост от това на коя територия се използва превозното средство“

По дело C-556/13

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Литва) с акт от 17 октомври 2013 г., постъпил в Съда на 28 октомври 2013 г., в рамките на производство по дело

„Litaksa“ UAB

срещу

„BTA Insurance Company“ SE,

СЪДЪТ (четвърти състав),

състоящ се от: L. Bay Larsen, председател на състава, K. Jürimäe (докладчик), J. Malenovský, M. Safjan и A. Prechal, съдии,

генерален адвокат: P. Mengozzi,

секретар: M. Aleksejev, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

— за UAB „Litaksa“, от D. Gintautas, advokatas,

— за литовското правителство, от D. Kriaučiūnas и A. Svinkūnaitė, в качеството на представители,

— за Европейската комисия, от A. Steiblytė и K.-P. Wojcik, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

* Език на производството: литовски.

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася се до тълкуването на член 2 от Трета директива 90/232/ЕИО на Съвета от 14 май 1990 година за сближаване на законодателствата на държавите членки относно застраховките „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства (ОВ L 129, стр. 33; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 1, стр. 240), изменена с Директива 2005/14/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 май 2005 г. (ОВ L 149, стр. 14; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 7, стр. 212, наричана по-нататък „Трета директива“), както и на принципите на свободно движение на хора и стоки и на общия принцип на недопускане на дискриминация.

2 Запитването е отправено в рамките на спор между UAB „Litaksa“ (наричано по-нататък „Litaksa“), дружество, осъществяващо автомобилен превоз, и „BTA Insurance Company“ SE (наричано по-нататък „BTA“), застрахователно дружество, относно възстановяването на застрахователните обезщетения, платени в рамките на задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства (наричана по-нататък „задължителна застраховка на автомобилистите“) на пострадалите при пътнотранспортно произшествие.

Правна уредба

Правото на Съюза

3 Директива 2009/103/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 година относно застраховката „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства и за контрол върху задължението за сключване на такава застраховка (ОВ L 263, стр. 11) кодифицира петте директиви, приети за сближаване на законодателствата на държавите членки относно задължителната застраховка на автомобилистите.

4 При все това, тъй като обстоятелствата в главното производство са настъпили преди да влезе в сила Директива 2009/103, релевантна е правната уредба от тези пет директиви, и по-точно от Директива 72/166/ЕИО на Съвета от 24 април 1972 година относно сближаване на законодателствата на държавите членки относно застраховката „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства и за прилагане на задължението за сключване на такава застраховка (ОВ L 103, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 1, стр. 10, наричана по-нататък „Първа директива“) и Трета директива.

Първа директива

5 За да улесни свободното придвижване на пътуващите между държавите членки, Първа директива установява система, която се основава, от една страна, на премахването на проверките на застрахователното удостоверение „зелена карта“ при преминаването на вътрешните граници на Европейския съюз, и от друга страна, на задължението за всяка държава членка да предприеме мерките, необходими за застрахователно покритие на произтичащата от използването на моторни превозни средства гражданска отговорност.

6 Във връзка с това член 3 от Директивата предвижда:

„1. Всяка държава членка […] предприема всички подходящи мерки, с които да гарантира, че гражданската отговорност във връзка с използването на превозни средства с обичайно домуване на нейна територия, е застрахована. Обхватът на покритата отговорност и условията за нейното покритие се определят въз основа на тези мерки.

2. Всяка държава членка предприема всички подходящи мерки, с които да се гарантира, че застрахователният договор покрива и:

— съобразно действащото законодателство в другите държави членки, всички вреди, причинени на територията на тези държави,

[…]“.

Трета директива

7 Шесто, седмо, дванадесето и тринадесето съображение от Трета директива гласят следното:

„като има предвид, че всякаква несигурност относно прилагането на член 3, параграф 2, първо тире от [Първа директива] трябва да бъде премахната; като има предвид, че всички задължителни застрахователни полици за моторни превозни средства трябва да покриват цялата територия на [Съюза];

като има предвид, че в интерес на застрахованата страна всяка застрахователна полица трябва, освен това, да гарантира [посредством] единна премия във всяка държава членка, покритието, изисквано съгласно нейното законодателство или покритието, изисквано съгласно законодателството на държавата членка, където е обичайното домуване на моторното превозно средство, когато това покритие е по-голямо;

[…]

като има предвид, че [Първа директива и Втора директива 84/5/ЕИО на Съвета от 30 декември 1983 година относно сближаването на законодателствата на държавите членки, свързани със застраховките гражданска отговорност при използването на моторни превозни средства (ОВ 1984, L 8, стр. 17; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 1, стр. 104),] трябва, с оглед на всички тези съображения, да бъдат допълнени по единен начин;

като има предвид, че такова едно допълнение, което води до по-голяма закрила на застрахованите страни и на пострадалите при злополуки, което ще улесни още повече пресичането на вътрешните граници на [Съюза] и оттам и установяването и функционирането на вътрешния пазар; като има предвид, следователно, че трябва да се възприеме като основа едно високо ниво на закрила на потребителя“.

8 Член 2 от Трета директива гласи:

„Държавите членки предприемат необходимите стъпки, за да гарантират, че всички […] полици [за задължителна застраховка на автомобилистите]:

— покри[ват] на базата на [единна] застрахователна премия за целия срок на договора, цялата територия на [Съюза], включително за всеки период, през който превозното средство остава в друга държава членка през срока на договора, и

— гарантират на основата на същата единна премия във всяка държава членка покритието, изисквано съгласно нейното законодателство или покритието, изисквано съгласно законодателството на държавата членка, където е обичайното домуване на моторното превозно средство, когато това покритие е по-голямо“.

Литовското право

9 Член 10 от Закона за задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства (Transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymas) от 14 юни 2001 г. (Žin., 2004, № 100-3718), озаглавен „Териториално прилагане на застрахователния договор“, предвижда в параграф 1:

„След плащането на единната (обща) застрахователна премия застрахователният договор за превозно средство, чието обичайно домуване е на територията на Република Литва, или граничният застрахователен договор осигурява във всяка държава членка за целия срок на договора — в това число за всеки период, през който превозното средство остава в други държави — членки на Европейския съюз, докато договорът е в сила — покритието, изисквано от нейното законодателство относно задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства, или предвиденото в настоящия закон покритие, когато то е по-голямо. Застрахователният договор за превозно средство с обичайно домуване е на територията на Република Литва, съгласно който е издадена зелената карта, осигурява застрахователно покритие и в чуждите държави, посочени в тази зелена карта“.

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

10 На 24 ноември 2008 г. Litaksa и BTA сключват два договора за задължителна застраховка на автомобилистите, които да покрият гражданската отговорност на Litaksa при използването на две негови превозни средства за периода от 25 ноември 2008 г. до 24 ноември 2009 г. Посочените договори предвиждат, че тези превозни средства ще бъдат използвани само за превоз на пътници или стоки на литовска територия. Освен това тези договори задължават Litaksa, когато възнамерява да използва превозните средства за повече от 28 дни в друга държава членка или да превозва там хора или стоки, да уведоми предварително за намерението си BTA и да плати на това основание допълнителна премия.

11 През 2009 г. двете превозни средства, собственост на Litaksa, участват в пътнотранспортни произшествия, настъпили в Обединеното кралство и в Германия, без Litaksa да е съобщило предварително на BTA за своето намерение да използва тези превозни средства в посочените държави членки.

12 BTA изплаща обезщетения на пострадалите при тези произшествия, а после, тъй като счита, че Litaksa не е изпълнило клаузите на разглежданите в главното производство договори, съгласно които дружество е било длъжно да уведоми BTA за своето намерение да използва превозните си средства в друга държава членка, предявява пред Kauno miesto apylinkės teismas (Районен съд на Kaunas) иск Litaksa да бъде осъдено да му възстанови половината от платените на пострадалите лица обезщетения.

13 С решение от 30 юли 2012 г. Kauno miesto apylinkės teismas уважава иска на BTA. Litaksa обжалва това решение и с определение от 27 декември 2012 г. Kauno apygardos teismas (Окръжен съд на Каунас), от една страна, отменя частично решението на Kauno miesto apylinkės teismas, с мотива че една част от вземанията на BTA към Litaksa са погасени по давност, от друга страна, потвърждава това решение в частта, в която Litaksa е осъдено да плати на BTA останалите вземания, след като отбелязва, подобно на Kauno miesto apylinkės teismas, че неизпълнението на клаузите на договор за задължителна застраховка на автомобилистите може да представлява основание от титуляр на полица да бъде поискано частично възстановяване на платените от застрахователя обезщетения. Тогава Litaksa подава касационна жалба пред Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Върховен съд на Литва).

14 Според запитващата юрисдикция преценката на подадената от Litaksa жалба изисква преди това отговор на въпроса дали страните по договор за задължителна застраховка на автомобилистите могат да се споразумеят да приложат премия, която е различна в зависимост от това дали превозното средство, предмет на този договор, ще се използва единствено на територията на държавата членка, където е неговото обичайно домуване, или ще се използва на цялата територия на Съюза.

15 В това отношение запитващата юрисдикция отбелязва, че член 2 от Трета директива изисква договорите за задължителна застраховка на автомобилистите да покриват, на базата на единна застрахователна премия, цялата територия на Съюза. При това положение посочената юрисдикция иска да установи дали определянето на различен размер на премията в зависимост от територията, на която се използва превозното средство, противоречи на тази разпоредба. Всъщност, макар определянето на такъв различен размер на премията да не се отразява на обезщетението на пострадалите при пътнотранспортно произшествие, тъй като те получават обезщетение независимо от това на територията на коя държава членка е настъпило произшествието, подобен различен размер би могъл да накърни интереса на застрахованото лице, чиято защита, изглежда, е една от преследваните с член 2 от Трета директива цели. Всъщност съществува опасност договорът за задължителна застраховка на автомобилистите да не покрива цялата територия на Съюза, по смисъла на посочения член, ако при произшествие, настъпило в държава членка, различна от предвидената в договора, застрахователят може да иска от застрахованото лице да възстанови част от платените на пострадалите лица обезщетения. Накрая, според запитващата юрисдикция би следвало да се провери дали с определянето на различен размер на застрахователната премия в зависимост от това на коя територия се използва превозното средство се засяга целта за свободно движение на стоки и на хора, преследвана от Първа и Трета директива, както и общия принцип на недопускане на дискриминация.

16 При тези обстоятелства Lietuvos Aukščiausiasis Teismas решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли член 2 от Трета директива да се тълкува в смисъл, че страните по договор за задължителна застраховка на автомобилистите нямат право да се споразумяват за териториално ограничаване на застрахователното покритие на застрахованото лице (да прилагат различна застрахователна премия в зависимост от територията, на която се използва моторното превозно средство — в целия Европейски съюз или само в Република Литва), но във всеки случай, без да се ограничава покритието на пострадалите лица, или с други думи, страните по застрахователния договор да определят, че използването на моторното превозно средство извън Република Литва в друга държава — членка на Европейския съюз, е фактор, който увеличава застрахователния риск, в който случай трябва да се плати допълнителна застрахователна премия?

2) Следва ли принципите за свободно движение на хора и моторни превозни средства в целия Европейски съюз и общият за Европейския съюз принцип на равенство (недопускане на дискриминация) да се тълкуват в смисъл, че не допускат горепосоченото споразумение между страните по договор за задължителна застраховка на автомобилистите, когато застрахователният риск е свързан с използването на моторното превозно средство на определена територия?“.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

17 С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали член 2 от Трета директива трябва да се тълкува в смисъл, че в обхвата на понятието „единна застрахователна премия“ по смисъла на тази разпоредба попада застрахователна премия, която се различава в зависимост от това дали застрахованото превозно средство ще се използва единствено на територията на държавата членка, където е неговото обичайно домуване, или ще се използва на цялата територия на Съюза.

18 Съгласно член 2 от Трета директива държавите членки трябва да предприемат необходимите стъпки, за да гарантират, че всички задължителни застрахователни полици за гражданска отговорност покриват, на базата на единна застрахователна премия за целия срок на договора, цялата територия на Съюза, включително за всеки период, през който превозното средство остава в друга държава членка през срока на договора. Освен това, отново съгласно този член 2, държавите членки трябва да предприемат необходимите мерки, за да може тези полици да гарантират на основата на същата единна премия във всяка държава членка покритието, изисквано съгласно нейното законодателство, или покритието, изисквано съгласно законодателството на държавата членка, където е обичайното домуване на моторното превозно средство, когато това покритие е по-голямо.

19 От текста на член 2 от Трета директива следва, че всички задължителни застрахователни полици на автомобилистите трябва да предлагат, срещу заплащане на единна застрахователна премия, застрахователно покритие, което е валидно на цялата територия на Съюза.

20 Така наложеното на държавите членки задължение освен това е подсилено от посоченото в същия член изискване, това покритие да остане валидно за целия срок на договора, включително когато превозното средство остава в държави членки, различни от тази, в която е неговото обичайно домуване.

21 Запитващата юрисдикция обаче иска да установи дали задължителна застрахователна полица на автомобилистите отговаря на изискванията на правото на Съюза, и в частност на член 2 от Трета директива, при обстоятелства като разглежданите в главното производство, където срещу заплащане от застрахованото лице на първоначалната застрахователна премия застрахователят се задължава да обезщети лицата, пострадали при произшествия, в които участва застрахованото превозно средство, независимо от това на територията на коя държава членка настъпват тези произшествия, но може да поиска от застрахованото лице възстановяване на половината от платените обезщетения, когато тези произшествия са настъпили на територията на държава членка, различна от тази, в която е обичайното домуване на въпросното превозно средство.

22 Следователно трябва да се определи дали разпоредбите на член 2 от Трета директива, свързани с единната премия и с териториалния обхват на застрахователното покритие, се отнасят единствено до отношенията между застрахователя и пострадалото лице или и до отношенията между застрахователя и застрахованото лице.

23 Според постоянната практика на Съда, за тълкуването на разпоредба на правото на Съюза трябва да се вземе предвид не само нейният текст, но и контекстът ѝ и целите на правната уредба, от която тя е част (решения Csonka и др., C-409/11, EU:C:2013:512, т. 23 и Vnuk, C-162/13, EU:C:2014:2146, т. 42).

24 В това отношение следва да се напомни, че Трета директива е част от системата, установена с Първа директива, която цели сближаване на законодателствата на държавите членки относно задължителната застраховка на автомобилистите.

25 С тази система законодателят на Съюза изисква от всяка държава членка да гарантира, че освен при ясно определени изключения, всеки собственик или притежател на превозно средство с обичайно домуване на нейна територия сключва със застрахователна компания договор с цел да гарантира, поне в рамките на правото на Съюза, своята гражданска отговорност, свързана с посоченото превозно средство (решение Csonka и др., EU:C:2013:512, т. 28).

26 В този контекст, както следва от дванадесето и тринадесето съображение от Трета директива, тя допълва по единен начин по-специално Първа директива, като се стреми да доведе до по-голяма закрила не само на лицата, пострадали при произшествия, причинени при използването на дадено превозно средство, но и до по-голяма закрила на застрахованите лица, като освен това улесни още повече пресичането на вътрешните граници на Съюза, а оттам и установяването и функционирането на вътрешния пазар, като за основа възприеме едно високо ниво на закрила на потребителя.

27 Седмото съображение от Трета директива предвижда, че по-конкретно в интерес на застрахованото лице е задължението на държавите членки да предприемат необходимите мерки, за да може всяка застрахователна полица да гарантира, посредством единна премия във всяка държава членка, покритието, изисквано съгласно тяхното законодателство, или покритието, изисквано от законодателството на държавата членка, където е обичайното домуване на моторното превозно средство, когато това покритие е по-голямо.

28 Освен това следва да се напомни, че според общоприетото разбиране за застрахователната сделка е характерно, че застрахователят се задължава срещу авансово изплащане на премия при настъпване на риска, покрит от застраховката, да предостави на застрахованото лице договорената при сключването на договора услуга (решения CPP, C-349/96, EU:C:1999:93, т. 17 и Skandia, C-240/99, EU:C:2001:140, т. 37).

29 Предвид този контекст и тези цели следва да се приеме, че разпоредбите на член 2 от Трета директива, свързани с единната застрахователна премия и с териториалния обхват на застрахователното покритие, се отнасят не само до отношенията между застрахователя и пострадалото лице, но и до отношенията между застрахователя и застрахованото лице. В частност тези разпоредби предполагат, че срещу плащането на единната застрахователна премия от застрахованото лице, застрахователят поначало поема риска да обезщети лицата, пострадали при евентуално произшествие, в което участва застрахованото превозно средство, и то независимо в коя държава — членка на Съюза, е използвано превозното средство или къде е настъпило произшествието.

30 Следователно в обхвата на понятието „единна застрахователна премия“ по смисъла на член 2 от Трета директива не попада премия, която се различава в зависимост от това дали застрахованото превозно средство ще се използва единствено на територията на държавата членка, където е неговото обичайно домуване, или ще се използва на цялата територия на Съюза. Всъщност такава разлика поставя задължението на застрахователя да поеме риска от използването на това превозно средство извън държавата членка на обичайното домуване в зависимост от плащането на допълнителна застрахователна премия, което противоречи на разпоредбите на този член.

31 Предвид всички гореизложени съображения на първия поставен въпрос следва да се отговори, че член 2 от Трета директива трябва да се тълкува в смисъл, че в обхвата на понятието „единна застрахователна премия“ по смисъла на този член не попада застрахователна премия, която се

различава в зависимост от това дали застрахованото превозно средство ще се използва единствено на територията на държавата членка, където е неговото обичайно домуване, или ще се използва на цялата територия на Съюза.

По втория въпрос

32 Предвид отговора на първия въпрос не е необходимо да се отговаря на втория въпрос.

По съдебните разноски

33 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (четвърти състав) реши:

Член 2 от Трета директива 90/232/ЕИО на Съвета от 14 май 1990 година за сближаване на законодателствата на държавите членки относно застраховките „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства, изменена с Директива 2005/14/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 май 2005 г., трябва да се тълкува в смисъл, че в обхвата на понятието „единна застрахователна премия“ по смисъла на този член не попада застрахователна премия, която се различава в зависимост от това дали застрахованото превозно средство ще се използва единствено на територията на държавата членка, където е неговото обичайно домуване, или ще се използва на цялата територия на Европейския съюз.

Подписи